

IN MEMORIAM

VINKO FORETIĆ (1901—1986)

God. 1941. u dubrovački arhiv dolazi raditi mladi profesor, doktor povijesti, Vinko Foretić. Od toga trenutka sav njegov život i rad postaju vezani za taj arhiv, u kojemu će biti prisutan četrdeset pet godina. Tek će smrt dra Foretića prekinuti taj kontinuitet.

Vinko Foretić rođen je 2. kolovoza 1901. u Korčuli, gdje je završio i pučku školu. Gimnaziju pohađa u Opatiji i Splitu, a studij povijesti i geografije u Pragu, Beču i Zagrebu. Od 1927. do 1941. god. radio je kao profesor na školama u Sinju, Cetinju i Dubrovniku. Doktorirao je s tezom o otoku Korčuli u srednjem vijeku do 1420. godine.

Ustaški režim koristi arhiv kao mjesto za smještaj sposobnih a nepoćudnih kadrova, pa će tako u ratnim godinama u dubrovačkom arhivu raditi dvojica nestora hrvatske arhivistike: Vinko Foretić i Bernard Stulli. U tim teškim ratnim godinama dr Foretić je morao voditi sve poslove arhiva jer je tadašnji upravitelj, Branimir Truhelka, bio spriječen bolešću. U ratu nijedan spomenik kulture nije bio toliko na nišanu neprijatelja kao što je to bio arhiv. Odmah nakon okupacije Nijemci su dubrovačke isprave iz Beograda odnijeli u Beč, s namjerom da ih nikada ne vrate. U samome Dubrovniku bila se razmahala talijanska iredenta. Kada su 1941. god. njemački kamioni natovareni municijom ušli u staro gradsko jezgro Dubrovnika, Vinko Foretić hrabro i odlučno protestira zahtijevajući da smjesta napuste Dubrovnik. Nije mu na srcu bila samo zaštita arhivskih dokumenata, nego cjelokupnoga našega spomeničkog blaga. Sudbinu naših kulturnih spomenika doživljavao je kao vlastitu: kada je poslije rata došao u Zadar, rasplakao se nad njegovim ruševinama.

Odmah nakon završetka rata Vinko Foretić prijanja poslu oko restitucije dubrovačke arhivske građe iz inozemstva. Kada je drug Tito prvi put posjetio Dubrovnik, u arhivu ga je dočekao dr Vinko Foretić i upoznao s problemom odnesenih dubrovačkih arhivalija. Živo zainteresiran za taj problem, Josip Broz Tito je od Foretića zatražio da odmah podnese restitucijski zahtjev. Time je započeta akcija koja će konačno rezultirati vraćanjem dubrovačkih dokumenata iz Beča. Drugi zadatak koji je bio za V. Foretića aktualan neposredno nakon rata, utvrđivanje je štete nanesene arhivima dubrovačkog područja za vrijeme okupacije, te prikupljanje i zaštita preostalih arhiva. Tada mu je, kako je sâm rado isticao, posao bio uvelike olakšan jer je narodna vlast odmah donijela pozitivne propise i dala sva potrebna ovlaštenja

oko zaštite arhivskoga i drugoga spomeničkog blaga. Ujedno je dr Foretić 1949. god. imenovan upraviteljem arhiva. U njegovo će vrijeme dubrovački arhiv biti obogaćen mnogim arhivima nastalim u 19. i 20. stoljeću, a iz Zadra će biti vraćen arhiv Lastova koji su talijanske vlasti bile odnijele.

Prikupljeni su i brojni obiteljski arhivi. Vinko Foretić će organizirati mikrofilmiranje arhivskog fonda Dubrovačke Republike.

Treći važan zadatak koji se postavio pred arhivsku službu bila je njezina kodifikacija. Već 1945. god. dr Vinko Foretić dostavlja Državnom arhivu NR Hrvatske u Zagrebu svoj prijedlog zakona. Zatim, kao član Arhivskog savjeta Hrvatske bio je angažiran na svim problemima naše arhivske službe. Jedan je od inicijatora za osnivanje Saveza društava arhivskih radnika Jugoslavije odnosno Hrvatske; od našega je Društva 1979. god. dobio posebno priznanje.

Ovom se prilikom ne smije zaboraviti ni jedan specijalni zadatak, kojem je dr Vinko Foretić posvetio dosta svog slobodnog vremena: sređivanje crkvenih arhiva na dubrovačkom području. Kao dokazani arhivski stručnjak s jedne strane, a uživajući povjerenje crkvenih vlasti s druge strane, bio je upravo idealna osoba za taj posao. Njemu je bilo jasno da se samo suradnjom arhivskih ustanova s crkvenim institucijama može ostvariti efikasna zaštita toga dragocjenog segmenta našeg arhivskog blaga.

Bibliografija radova dr Vinka Foretića obuhvaća nekih 200 naslova. Osim arhivističkih, tu su i radovi iz područja povijesti, kulturne povijesti, pomorstva, povijesti književnosti, arheologije i povijesti umjetnosti. Glavno mu je djelo dvotomna »Povijest Dubrovnika« do 1808. god. Mnogo se bavio i poviješću otoka Korčule te najranijim periodom hrvatske povijesti. U Italiji je redovito sudjelovao na kongresima o odnosima dviju jadranskih obala. God. 1950. imenovan je suradnikom JAZU u Odjelu za društvene znanosti. Bio je član Društva za proučavanja i unapređivanja pomorstva i suradnik Jugoslavenskog leksikografskog zavoda.

Nakon što je 1963. god. razriješen dužnosti direktora, nastavlja raditi u arhivu kao viši znanstveni suradnik. Sa 43 godine radnog staža službeno je umirovljen 1973. godine. Međutim, mirovina nije ni najmanje utjecala na njegovu nepresušnu radnu energiju i vitalnost, na čemu mu mi mlađi možemo samo zavidjeti. Isto tako nemoguće je zaboraviti onu susretljivost koju je dr Vinko Foretić pokazivao prema mladim arhivistima. Nesebično je pred njima otvarao riznicu svoga bogatog znanja i iskustva, zaboravljao na svoje dragocjeno vrijeme i uvodio ih u tajne arhivističkog poziva. Mnogo im je toga rekao što ni u jednoj knjizi nije zapisano. Na jedno početničko pitanje potpisani je dobivao odgovor koji je trajao satima. Takva nesebična velikodušnost bila je svojstvena samo dr Vinku Foretiću.

Vijest o njegovoj smrti, 17. srpnja 1986, jako nas je sve ožalostila. A ipak, u prosincu 1986, opet smo ga gledali i slušali na televiziji kako govori o dubrovačkom arhivu. Više od magnetoskopske vrpce, živi dr Vinko Foretić u svojim djelima, u svijetlim uspomenama svojih suradnika i učenika, u ljubavi prema arhivskom blagu kojom ih je nadahnuo.

IVO FICOVIĆ